

Veranderingen aan de Standaardlijst van de Nederlandse blad-, lever- en hauwmossen

H.N. (Henk) Siebel¹, H.J. (Heinjo) During² & H.M.H. (Huub) van Melick³

¹Ericastraat 22, 1214 EL Hilversum (h.siebel@natuurmonumenten.nl); ²Vijverlaan 14, 3971 HK Driebergen; ³Merellaan 13, 5552 BZ Valkenswaard

Summary: Update of the checklist of the Dutch mosses and liverworts

An update is given of the checklist of the Dutch bryophyte flora. Several species have been added to the list which were recently found or recognized for the first time in the Netherlands. Some minor changes were made in author citations and the eight-letter codes used for database purposes. The updated version of the checklist can be found on the website of the Dutch Bryological and Lichenological Society (www.blwg.nl).

In deze publicatie worden aanvullingen op en aanpassingen van de standaardlijst van de Nederlandse blad-, lever- en hauwmossen (Dirkse et al. 1999) gegeven. Nieuwe soorten en aanpassingen van wetenschappelijke namen, cijfercodes en lettercodes worden hier alle aangegeven. Voor aanvullingen van namen van genera en aanpassingen van auteursnamen en Nederlandse namen wordt verwezen naar de vernieuwde digitale standaardlijst op de website van de Bryologische en Lichenologische Werkgroep (www.blwg.nl). Hierin zijn alle veranderingen opgenomen.

Nieuwe soorten

Sinds de publikatie van de standaardlijst (Dirkse et al. 1999) zijn er al weer een aantal soorten nieuw voor Nederland gevonden en gepubliceerd. Verder blijkt na het bestuderen van materiaal uit Nederland en omgeving dat enkele recent in de ons omringende landen na grondig taxonomisch onderzoek onderscheiden soorten ook in Nederland herkend te kunnen worden. Hieronder staan de soorten genoemd met achtereenvolgens verwijzing naar een toelichting, wetenschappelijke naam, auteursnaam, Nederlandse naam, de 4-cijferige CBS-code en de 8-letterige IAWM-code.

1	<i>Calypogeia neesiana</i>	(C.Massal. & Carestia) Müll.Frib.	
	Bergbuidelmos	3527	CALYPNEE
2	<i>Cynodontium polycarpon</i>	(Hedw.) Schimp. [s.l.]	
	Gegroefd hondstandmos	3207	CYNUMPOL
3	<i>Hypnum cupressiforme</i>	Hedw. [sensu Ando]	
	Gesnaveld klauwtjesmos	3287	HYPNUCSS
3	<i>Hypnum andoi</i>	A.J.E.Sm.	
	Bosklauwtjesmos	3286	HYPNUAND
4	<i>Orthotrichum acuminatum</i>	H.Philib.	
	Gesloten haarmuts	3276	ORTHTACU
5	<i>Orthotrichum alpestre</i>	Bruch & Schimp.	
	Berghaarmuts	3277	ORTHTALP
5	<i>Orthotrichum hispanicum</i>	Lara, Garilleti & Mazimpaka	
	Gele haarmuts	3278	ORTHTHIS
5	<i>Orthotrichum pallens</i>	Brid.	
	Kale haarmuts	3279	ORTHTPAL
5	<i>Orthotrichum rivulare</i>	Turner	
	Beekhaarmuts	3280	ORTHTRIV
5	<i>Orthotrichum scanicum</i>	Grönvall	
	Getande haarmuts	3281	ORTHTSCA
5	<i>Orthotrichum shawii</i>	Schimp.	
	Gapende haarmuts	3282	ORTHTSHA
6	<i>Schistidium apocarpum</i>	(Hedw.) Bruch & Schimp. [s.s.]	
	Gebogen achterlichtmos	3288	SCHISASS
6	<i>Schistidium crassipilum</i>	H.H.Blom	
	Muurachterlichtmos	3289	SCHISCRA
6	<i>Schistidium elegantulum</i>	H.H.Blom	
	Fraai achterlichtmos	3290	SCHISELE
7	<i>Sematophyllum substrumulosum</i>	(Hampe) E.Britton	
	Schorsdekmos	3284	SEMATSUB
8	<i>Sphagnum affine</i>	Ren. & Cardot	
	Kamveenmos	3010	SPHAGAFF
8	<i>Sphagnum centrale</i>	C.E.O.Jensen	
	Broekbosveenmos	3164	SPHAGCEN

Toelichting:

- 1) *Calypogeia neesiana* is recent door Rienk-Jan Bijlsma nieuw voor Nederland gevonden in het Ugchelse bos. De vondst is gecontroleerd door Huub van Melick op grond van vers materiaal (herb. Bijlsma en herb. Van Melick).
- 2) Het onderscheid tussen *Cynodontium polycarpon* en *C. strumiferum* is gebaseerd op geringe verschillen in kapselkenmerken en overgangen komen voor (o.a. Nebel & Philippi 2000). Daarom worden deze soorten hier niet als twee aparte soorten gezien maar wordt de laatste ook tot *C. polycarpon* gerekend. *Cynodontium polycarpon* wordt hier dus als soort in de ruime zin beschouwd (sensu lato). Daarmee kan al het recent in Nederland gevonden (ook het niet fertiele) *Cynodontium*-materiaal (Van der Pluijm 1990, Buter 2002, Van Melick 2003b) tot *C. polycarpon* worden gerekend. Om verwarring te voorkomen met de opvatting in België waar wel twee soorten worden onderscheiden, wordt hier voor *C. polycarpon* s.l. de Nederlandstalige naam Gegroefd hondstandmos gehanteerd.
- 3) Recent onderzoek in het veld en aan Nederlands herbariummateriaal (Siebel & Bijlsma 2003) laat zien dat taxonomische opvattingen in de wereldrevisie van Ando (Ando 1987), waarin *Hypnum andoi* als soort naast *Hypnum cupressiforme* wordt onderscheiden, ook in Nederland goed toepasbaar zijn. *Hypnum andoi* A.J.E.Sm. wordt hier daarom als soort opgenomen. De consequentie hiervan is dat de codering van de oude *H. cupressiforme* moet worden aangepast, omdat hier ook *H. andoi* bij inbegrepen was. Anders is niet meer duidelijk wat onder de naam en code verstaan wordt. Voor *Hypnum cupressiforme* (excl. *H. andoi*) wordt daarom een nieuwe cijfercode, lettercode en Nederlandstalige naam gehanteerd.
- 4) *Orthotrichum acuminatum* H.Philib. werd recent op meerdere plaatsen nieuw in Nederland gevonden (Van der Pluijm 2001).
- 5) Recent zijn er zes haarmutssoorten nieuw in Nederland gevonden (Van der Pluijm 2003b). Een determinatietabel waarin alle haarmutssoorten zijn opgenomen staat elders in dit Buxbaumiella-nummer (Van der Pluijm 2003a).
- 6) Uit recent onderzoek in het veld en aan herbariumcollecties (Siebel 2003) blijkt dat de recente taxonomische opvattingen over het *Schistidium apocarpum* complex (Blom 1996) ook goed in Nederland toepasbaar zijn. In navolging van Blom worden evenals in de ons omringende landen daarom meerdere soorten onderscheiden. Tot nu toe zijn naast de algemene *S. crassipilum* alleen *S. elegantulum* en *S. apocarpum* sensu stricto met zekerheid uit Nederland bekend. Om

verwarring te voorkomen wordt er voor *S. apocarpum* sensu stricto een nieuwe cijfercode, lettercode en Nederlandstalige naam gehanteerd.

- 7) *Sematophyllum substrumulosum* is recent nieuw in Nederland gevonden (Van Zanten 2003) en is reeds ook al van een tweede vondst bekend (Van Melick 2003a).
- 8) Bij de revisie van de Nederlandse veenmossen (Bouman 2002) bleek het materiaal dat vroeger tot *Sphagnum imbricatum* werd gerekend tot *Sphagnum affine* te behoren. De wetenschappelijke naam is daarom aangepast, maar de codes en Nederlandse naam zijn gehandhaafd. Verder bleek *Sphagnum centrale* als goede soort in het Nederlandse materiaal aanwezig te zijn.

Aanpassingen van wetenschappelijke namen

Uit recent taxonomisch onderzoek (Munoz & Pando 2000) blijkt *Grimmia ramondii* een oudere geldige naam te zijn voor *Grimmia curvata*. Dit leidt tot de volgende aanpassing:

<i>Grimmia ramondii</i>	(Lam. & DC.) Margad.	
Gekiëld muisjesmos	2756	GRIMMRAM

Aanpassingen van cijfercodes

Enkele correcties van foute cijfercodes in de standaardlijst werden al in Buxbaumiella 51 op pagina 7 genoemd. Deze codes zijn inmiddels in de digitale standaardlijst op de website aangepast. Voor de volledigheid worden ze hier nogmaals gegeven:

soort	cijfercode
<i>Polytrichum juniperinum</i>	3151
<i>Syntrichia intermedia</i>	3058
<i>Tritomaria quinquedentata</i>	3526

Aanpassingen van lettercodes

De 8-letterige IAWM codes blijken in de praktijk niet alleen in computertabellen te worden gebruikt maar ook bij het noteren tijdens inventarisaties en invoer (ook op streeplijsten) en opslag in databases. Daarbij treedt verwarring op met afkortingen die bij vaatplanten of lichenen in gebruik zijn en met sterk gelijkende afkortingen van andere mosgenera. Om deze verwarring zo veel mogelijk te voorkomen zijn er daarom enkele afkortingen aangepast. Het gaat om de volgende afkortingen:

soort	oude code	nieuwe code
<i>Campylophyllum calcareum</i>	CAMPPCAL	CAMPHCAL
<i>Cinclidium stygium</i>	CINCLSTY	CINCMSTY
<i>Micromitrium tenerum</i>	MICROTEN	MICRMTEN
<i>Orthodontium lineare</i>	ORTHOLIN	ORTHDLIN
<i>Plagiopus oederiana</i>	PLAG00ED	PLAGPOED
<i>Rhytidium rugosum</i>	RHYTIRUG	RHYTMRUG
<i>Trichocolea tomentella</i>	TRICHTOM	TRICCTOM

De afkortingen van de namen van de corresponderende genera veranderen eveneens.

Aanvullingen van namen en codes van genera

In tegenstelling tot eerdere lijsten ontbraken in de vorige standaardlijst (Dirkse et al. 1999) de namen van de genera met hun codes. Het blijkt dat hier in de praktijk toch vaak gebruik van wordt gemaakt. Daarom zijn deze toegevoegd in het digitale bestand van de standaardlijst op de website. Ook nieuwe genera hebben codes gekregen.

Aanpassingen in auteursnamen

Enkele verkeerde afkortingen van auteursnamen in de standaardlijst (Dirkse et al. 1999) zijn aangepast. Ook zijn enkele auteurscitaten aangepast waar recent onderzoek hier aanleiding toe gaf. Verder worden in de standaardlijst de namen voor ex in auteurscitaten weggelaten, zoals ook is toegestaan. Deze namen werden in het verleden niet consequent gehanteerd en het weggelaten leidt tot kortere, makkelijker te hanteren auteursafkortingen. De aanpassingen zijn verwerkt in het digitale bestand van de standaardlijst op de website.

Aanpassingen van Nederlandse namen

Recent is de Nederlandstalige naamlijst van de mosflora van Nederland en België gepubliceerd (Siebel et al. 2002). Hierbij zijn een flink aantal Nederlandse namen gewijzigd. Deze wijzigingen worden ook overgenomen in de standaardlijst en zijn verwerkt in het digitale bestand van de standaardlijst op de website van de werkgroep.

Oude namen en codes

Om in het verleden gedane waarnemingen te kunnen documenteren is er behoefte aan een lijst van oude maar niet meer in de huidige standaardlijst gehanteerde taxa met hun namen en codes. Het gaat hier

om soorten die vroeger slechts in ruime zin, dus inclusief andere soorten werden gehanteerd en soms ook om het omgekeerde. Daarom zijn deze in een aparte lijst op de website van de werkgroep beschikbaar.

Literatuur

- Ando, H. 1987. Studies in the genus *Hypnum* Hedw. V. *Hikobia* 10: 43 – 54.
- Blom, H.H. 1996. A revision of the *Schistidium apocarpum* complex in Norway and Sweden. *Bryophyt. Bibl.* 49: 1 – 333.
- Bouman, A.C. 2002. De Nederlandse Veenmossen. Flora en verspreidingsatlas van de Nederlandse Sphagnopsida. KNNV. Natuurhistorische bibliotheek Nr. 70.
- Buter, C.G. 2002. De mosflora van het natuurreserveaat De Berk en haar randgebieden. SBB/ KNNV rapport afd. Breda.
- Dirkse, G.M., H.J. During & H.N. Siebel 1999. Standaardlijst van de Nederlandse blad-, lever- en hawmossen. *Buxbaumiella* 50 (2): 68 – 128.
- Melick, H.M.H. van 2003a. *Sematophyllum substrumulosum* ook in Zuidoost-Brabant. *Buxbaumiella* 63: 14 – 15.
- Melick, H.M.H. van 2003b. De epifyten (mossen) van een Brabants populierenbos. *Buxbaumiella* 66 (in druk)
- Munoz, J. & F. Pando 2000. A world synopsis of the genus *Grimmia* (Musci, Grimmiaceae). Missouri Botanical Garden Press, St Louis.
- Nebel, M. & G. Philippi 2000. Die Moose Baden-Württembergs. Band 1: Allgemeiner Teil; Spezieller Teil (Bryophytina I, Andreales bis Funariales). Ulmer, Stuttgart.
- Pluijm, A. van der 1990. Enkele voor Nederland nieuwe blad- en levermossen in de Biesbosch. *Lindbergia* 16: 28 – 34.
- Pluijm, A. van der 2001. *Orthotrichum acuminatum* H.Philib., a Mediterranean moss new to The Netherlands. *Lindbergia* 26: 111 – 114.
- Pluijm, A. van der 2003a. Determinatiesleutel en veldnotities voor soorten van het geslacht *Orthotrichum* Hedw. in Nederland en België. *Buxbaumiella* 65: 35 – 52.
- Pluijm, A. van der 2003b. Species of *Orthotrichum* Hedwig new to the Netherlands. *Linbergia*. In prep.
- Siebel, H.N., O. Heylen, M.J.H. Kortselius & H. Stieperaere 2002. Nederlandstalige naamlijst van de mosflora van Nederland en België. *Buxbaumiella* 61: 1 – 67.
- Siebel, H.N. 2003. Achterlichtmossen in een nieuw daglicht. *Buxbaumiella* 65: 53 – 57
- Siebel H.N. & R.J. Bijlsma 2003. Over de herkenning en het voorkomen van Boskluwtjesmos (*Hypnum andoi* A.J.E.Sm.) in Nederland. *Buxbaumiella* 65: 58 – 64
- Zanten, B.O. van 2003. *Sematophyllum substrumulosum* (Hampe) Britt. Nieuw voor Nederland en eerste vondst van *Lophocolea semiteres* in Drenthe. *Buxbaumiella* 63: 7 – 13